

ЛІКВІДНІСТЬ І ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ТА МЕТОДИ ЇХ АНАЛІЗУ

©2023 ШУМІЛО О. С., КУРОЧКА А. С.

УДК 336.338.4
JEL: D04; D21; M21

Шуміло О. С., Курочка А. С. Ліквідність і платоспроможність підприємства та методи їх аналізу

Стійке та ефективне функціонування підприємства та його розвиток у сучасних трансформаційних умовах господарювання забезпечується ліквідністю та платоспроможністю, які потребують постійного аналізу в сучасних трансформаційних умовах господарювання. У статті проведено аналіз визначень науковців щодо суті понять «ліквідність» і «платоспроможність» підприємства. Визначено, що в науковій літературі не існує єдиних універсальних визначень цих категорій. Також зазначено, що ці поняття різні за змістом, але взаємопов'язані. Розглянуто види платоспроможності: поточну (короткотермінову), яка характеризує поточний стан розрахунків на підприємстві на основі фінансових потоків і забезпечує покриття поточних зобов'язань підприємства; та перспективну платоспроможність, яка аналізує можливість підприємства в середньо- та довготерміновій перспективі вчасно розраховуватися за своїми зобов'язаннями. Зазначено, що суть ліквідності розкривається відповідно до її функцій, серед яких виокремлюють такі: мобільності, стабільності, привабливості, контрольну, регульовальну. Також зазначено, в науковій літературі не існує жодної загальної методики оцінювання ліквідності та платоспроможності. У статті виокремлено найбільш популярні методичні підходи до оцінювання та вивчення цих понять з метою виділення проблем і переваг у практичному застосуванні. Враховуючи теоретичні аспекти процесу оцінювання, виділено такі його елементи: об'єкт, суб'єкт, мета оцінювання, критерії оцінки, інформаційна база, методи, результат оцінки. Серед методів оцінювання ліквідності та платоспроможності підприємства найбільш часто застосовуваними є: коефіцієнтний метод, який ґрунтується на розрахунку відносних показників ліквідності; метод із включенням до процесу аналізу поряд із відносними показниками й абсолютного показника оборотних активів або показника величини капіталу підприємства; метод оцінювання платоспроможності відповідно до складеного платіжного календаря, де показуються надходження грошових коштів відповідно до джерел їх формування, а також відображаються строкові зобов'язання за визначений час; метод аналізу ліквідності балансу, який полягає в порівнянні активів, які згруповані за ступенем їх ліквідності та розміщені в порядку зменшення ліквідності, із зобов'язаннями за пасивом, які згруповані за термінами їх погашення та розміщені в порядку зростання цих термінів; метод проведення аналізу платоспроможності та ліквідності підприємства, що включає в сукупності зовнішній і внутрішній аналіз.

Ключові слова: ліквідність, платоспроможність, підприємство, аналіз, методи.

Рис.: 2. **Бібл.:** 22.

Шуміло Ольга Станіславівна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри маркетингу, менеджменту та підприємництва, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: Olgashumilo0614@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0574-248X>

Курочка Аліна Сергіївна – студентка, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: kurochka.alina727@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-1824-6271>

UDC 336.338.4
JEL: D04; D21; M21

Shumilo O. S., Kurochka A. S. The Methods for Analyzing the Liquidity and Solvency of Enterprise

Stable and efficient functioning of the enterprise and its development in the current transformational economic conditions is provided by liquidity and solvency, which require constant analyzing in the indicated economic conditions. The article analyzes the definitions of scholars regarding the essence of the concepts of «liquidity» and «solvency» of enterprise. It is determined that in the scientific literature there are no uniform universal definitions of these categories. It is also noted that these concepts are different in meaning, but interrelated. The following types of solvency are considered: current (short-term), which characterizes the current state of settlements at the enterprise on the basis of financial flows and provides coverage of current liabilities of the enterprise; prospective solvency, which analyzes the ability of the enterprise in the medium and long term to pay its obligations on time. It is specified that the essence of liquidity is disclosed in accordance with its functions, among which are the following: mobility, stability, attractiveness, control, and regulatory. It is also noted that in the scientific literature there is no general methodology for assessing liquidity and solvency. The article allocates the most popular methodical approaches to evaluating and studying these concepts in order to highlight problems and advantages in practical application. Taking into account the theoretical aspects of the assessment process, the following elements are allocated: object, subject, purpose of assessment, evaluation criteria, information base, methods, and assessment result. Among the methods for assessing the liquidity and solvency of an enterprise, the most commonly used are: coefficient method, which is based on the calculation of relative liquidity indicators; method with the inclusion in the analysis process, along with relative indicators, of the absolute indicator of current assets or an indicator of the amount of capital of the enterprise; solvency assessment method in accordance with the compiled payment calendar, which shows cash inflows in accordance with the sources of their formation, as well as reflects term liabilities for a certain time; method of analyzing balance liquidity, which consists in comparing assets that are grouped by degree of their liquidity and placed in descending order of liquidity, with liabilities on the credit side, which are grouped by maturity and placed in ascending order of these terms; method of analyzing the solvency and liquidity of the enterprise, including together external and internal analysis.

Keywords: liquidity, solvency, enterprise, analysis, methods.

Fig.: 2. **Bibl.:** 22.

Shumilo Olha S. – D. Sc. (Economics), Professor, Professor of the Department of Marketing, Management and Entrepreneurship, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: Olgashumilo0614@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0574-248X>

Kurochka Alina S. – Student, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: kurochka.alina727@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-1824-6271>

Стийке та ефективне функціонування підприємства та його розвиток у сучасних трансформаційних умовах господарювання забезпечується ліквідністю та платоспроможністю, що гарантує виконання зобов'язань підприємства в установлений час.

В умовах сьогодення, які визначаються кризовими ситуаціями через війну, оцінювання ліквідності та платоспроможності підприємства є дуже значущим, адже за результатами оцінювання можна спрогнозувати можливість виконання зобов'язань підприємствами перед контрагентами. Проведення постійного аналізу вітчизняних підприємств щодо їх ліквідності та платоспроможності сприяє визначенню ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства.

У науковій літературі багато досліджень із приводу оцінювання ліквідності та платоспроможності підприємств. Серед науковців, які викладають результати своїх досліджень у цьому напрямку: Базецька Г. І., Базилінська О. Я., Бланк І. О., Бердар М. М., Легченко О. А., Непочатенко О. О., Пічугіна Т. С., Сирота В. С., Тарасенко Н. В., Чумаченко М. Г. та інші. Проте, незважаючи на велику кількість досліджень, цей напрямок залишається актуальним, адже умови функціонування підприємств постійно змінюються, з'являються нові чинники впливу на ліквідність і платоспроможність.

Мета статті – розкрити суть понять «ліквідність» і «платоспроможність» підприємства та розглянути методи їх аналізу, виділивши найбільш популярні підходи.

У науковій літературі є багато досліджень щодо розуміння сутності понять «ліквідність» і «платоспроможність» підприємства, але не існує загально визнаних. З огляду на еволюцію цих понять і відповідно до економічних умов господарювання науковці розкривають їх суть, застосовуючи різноманітні підходи.

Вивчаючи думки науковців щодо понять платоспроможності та ліквідності підприємства, слід зазначити, що деякі з них ототожнюють ці поняття, тоді як інші вважають, що ці поняття різні за змістом, але взаємопов'язані.

Так, Легченко О. А. трактує платоспроможність як здатність підприємства протягом досить тривалого періоду часу здійснювати в повному обсязі обслуговування своїх боргових зобов'язань при одночасному підтриманні прийнятої динаміки основних фінансово-економічних і фінансових показників [1]. Базецька Г. І., Суботовська А. Г., Ткаченко Ю. В. розуміють платоспроможність як спроможність підприємства здійснювати платежі наявними засобами або засобами, які постійно поповнюються за рахунок його діяльності [2, с. 187]. Як можливість підприємства наявними грошовими ресурсами своєчасно погасити свої строкові зобов'язання визначають платоспроможність Непочатенко О. О. та Мельничук Н. Ю. [3, с. 365]. Сирота В. С. характеризує платоспромож-

ність як можливість підприємства розраховуватися за своїми зобов'язаннями без ризику для поточної господарської діяльності та подальшого розвитку [4, с. 96]. На думку Фролової Т. О., платоспроможність характеризується достатньою кількістю оборотних активів підприємства для погашення своїх зобов'язань протягом року [5].

Науковці наголошують на важливості врахування платоспроможності підприємства під час його діяльності. Так, Харченко О. С. зазначає, що саме платоспроможність є тією необхідною складовою, яка дозволяє зберігати рівноважний, конкурентоспроможний стан сьогодні та в перспективі, постійно реагуючи й адаптуючись до екзогенних та ендогенних чинників в актуальних ринкових умовах [6]. На думку Солотви В., платоспроможність є важливим показником фінансової стійкості та взагалі фінансового стану підприємства [7].

Наявність у підприємства достатнього обсягу грошових коштів є основною умовою забезпечення фінансової стійкості підприємства, сприяє виконанню в повному обсязі зобов'язань, що відображається через його платоспроможність. Враховуючи зазначене, стає зрозумілим, що необхідною умовою діяльності підприємства є наявність достатнього обсягу ліквідних коштів.

Платоспроможність і ліквідність визначають фінансовий стан підприємства, але вони мають відмінності. Виконання довгострокових фінансових зобов'язань характеризує платоспроможність, а здатність виконувати короткострокові зобов'язання та швидко реалізовувати активи для залучення грошових коштів є ліквідністю.

Розрізняють два види платоспроможності: поточну (короткотермінову) та перспективну. *Поточна платоспроможність* характеризує поточний стан розрахунків на підприємстві та аналізується на основі даних про його фінансові потоки: приплив грошових коштів має забезпечити покриття поточних зобов'язань підприємства. Крім того, поточна платоспроможність характеризує спроможність підприємства сплатити свої поточні зобов'язання негайно або в найближчому майбутньому. Саме тому це поняття тотожне ліквідності підприємства. *Перспективна платоспроможність* аналізує можливість підприємства в середньо- та довготерміновій перспективі вчасно розраховуватися за своїми зобов'язаннями. Крім того, це поняття тісно пов'язане із поняттям фінансової стійкості підприємства та залежить від оптимального розміщення його активів і джерел їх формування [8].

Розглядаючи суть поняття «ліквідність», можна виділити такі його особливості. Так, Тарасенко Н. В. розуміє ліквідність «як спроможність підприємства перетворювати свої активи на гроші без втрати їх ринкової вартості для покриття всіх необхідних пла-

тежів у міру настання їх термінів та швидкість здійснення цього перетворення» [9, с. 262]. На думку Бланка І. О., ліквідність є спроможністю окремих видів майнових цінностей бути швидко перетвореними в грошову форму без втрати своєї поточної вартості в умовах складеної кон'юнктури ринку [10, с. 475]. Здатність цінностей легко перетворюватися в гроші, тобто в абсолютно ліквідні активи для своєчасного покриття всіх необхідних платежів, є ліквідністю підприємства, – наголошує Філімоненков О. С. [11]. За визначенням Базілінської О. Я., «ліквідність підприємства характеризує можливість надходження грошових коштів не лише за рахунок реалізації активів, а й за рахунок залучення додаткових зовнішніх коштів». Разом із таким визначенням ліквідності платоспроможності авторка розуміє як можливість постійної сплати боргів у відповідні терміни [12]. Як мобільність підприємства визначає ліквідність Костирко Р. А., зазначаючи, що, ліквідність – це мобільність підприємства, його можливість (за появи будь-яких обставин) завдяки внутрішнім і зовнішнім джерелам оперативно знайти резерви платіжних засобів, необхідних для погашення боргів і постійно, на будь-який момент часу, підтримувати рівновагу між обсягами та термінами перетворення активів у грошові кошти й обсягами та термінами погашення зобов'язань [13].

Суть категорії «ліквідність», її зміст можна розкривати відповідно до економічних функцій, що вона виконує. Серед них можна виокремити такі функції:

- ✦ *мобільності*, що полягає у свободі та незалежності підприємства, які отримуються на основі змін діяльності та пристосування його до зовнішнього середовища;
- ✦ *стабільності*, коли на основі високого рівня ліквідності, враховуючи свободу господарської діяльності, забезпечуються умови інноваційного розвитку для підприємства;
- ✦ *привабливості*, коли ліквідність підприємства сприяє залученню коштів на поліпшення фінансування та забезпечення стабільності функціонування;
- ✦ *контролю*, яка полягає в можливості на основі проведеного аналізу показників ліквідності забезпечувати моніторинг фінансового стану;
- ✦ *регульовальну*, що надає можливість відповідно до визначеного рівня ліквідності для акціонерів та керівників підприємства приймати управлінські рішення щодо змін у структурах активів та зобов'язань.

Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства не відбувається за єдиною загальною методикою, адже не існує такої єдиної організаційної методики проведення оцінювання, тому доцільним є виокремлення найбільш популярних методичних підходів до оцінювання та вивчення їх з метою практичного

застосування, з урахуванням трансформаційних змін економіки та посилаючись на стандарти НП(С)БО 1.

Враховуючи теоретичні аспекти процесу оцінювання, виділяють такі його елементи: об'єкт, суб'єкт, мета оцінювання, критерії оцінки, інформаційна база, методи, результат оцінки (рис. 1).

Щодо процесу оцінювання ліквідності та платоспроможності підприємства, то об'єктом під час оцінювання є оборотні активи підприємства, його зобов'язання, грошові потоки та процеси, що впливають на них. Суб'єктами під час оцінювання ліквідності та платоспроможності підприємства є керівники та персонал підприємства, а також його стейкхолдери (постачальники, інвестори, банківські та фінансові установи тощо). Зацікавленість у аналізі платоспроможності та ліквідності підприємства пояснюється тим, що ці характеристики характеризують фінансовий стан підприємства, його стійкість.

Відповідно до завдань з оцінювання і цілей, які заявляють суб'єкти оцінювання, формується і головна мета проведення оцінювання ліквідності та платоспроможності підприємства. Зв'язок мети оцінювання із засобами її досягнення за допомогою показників пояснює кількість визначених критеріїв.

Слід зазначити, що ліквідність є головним критерієм платоспроможності підприємства і взагалі проблем управління фінансами підприємства, оскільки впливає на основні визначальні параметри діяльності, серед яких: фінансова стійкість, ділова активність, кредитоспроможність, конкурентоздатність та інші.

Ліквідність є виміром платоспроможності та має зв'язок із різними ризиками, серед яких і втрата платоспроможності підприємства при недостатній ліквідності. Не тільки недостатня ліквідність є негативним явищем, таким самим негативним є надмірна ліквідність підприємства, що породжує неповернення дебіторської заборгованості, матеріальний ризик, який провалюється в надлишку запасів підприємства, ризик інфляційних процесів активів та зниження оборотних активів, та інші. Невідповідний рівень ліквідності підприємства може стати причиною втрати фінансової стійкості на ринку.

Кількісне вираження критеріїв ліквідності та платоспроможності має відображення в показниках, що характеризують їх рівень. Так, наступним елементом процесу оцінювання ліквідності та платоспроможності підприємства є інформаційне забезпечення.

Інформаційне забезпечення – це система одержання, оцінки, зберігання та переробки даних, створена з метою вироблення управлінських рішень. Воно є важливим етапом і необхідною умовою організації та проведення аналізу. Це пояснюється тим, що від складу, змісту, якості вихідних даних залежить ефективність аналітичного дослідження, об'єктивність і дієвість його результатів. Інформаційне забезпечення – це створення бази даних, комплексу інформаційних

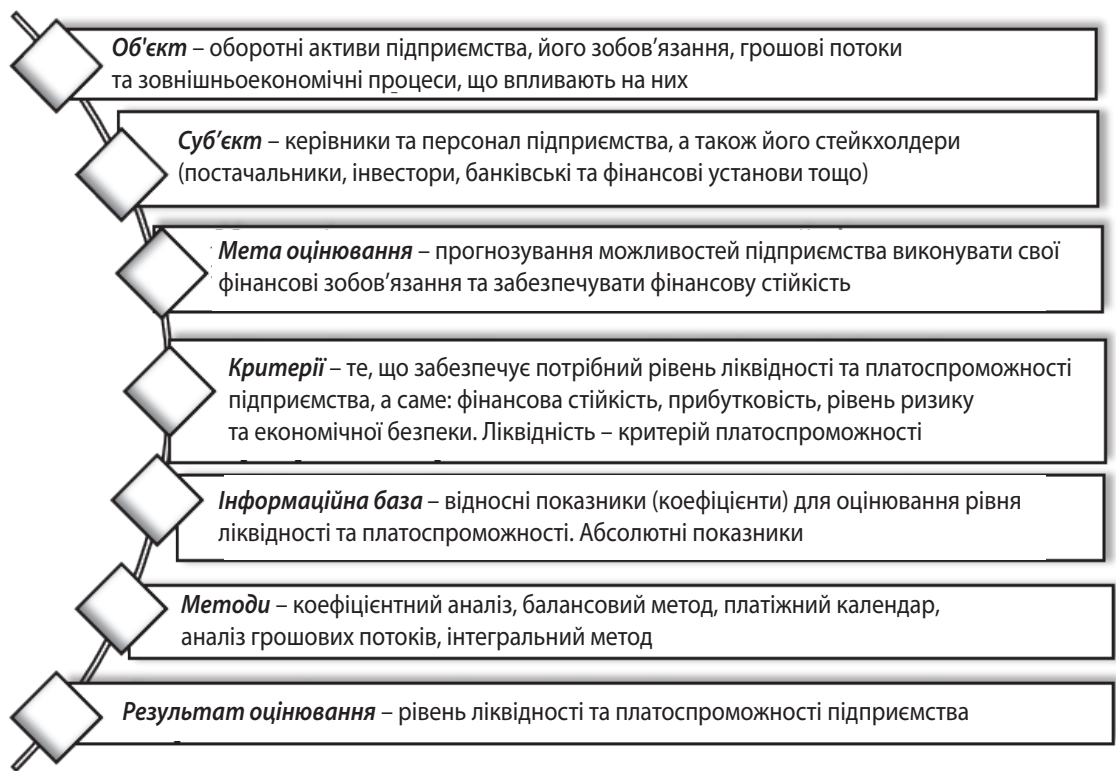

Рис. 1. Елементи процесу оцінювання ліквідності та платоспроможності підприємства

засобів, необхідних для дослідження господарської діяльності та вирішення завдань управління [14].

Інформаційне забезпечення оцінювання ліквідності та платоспроможності підприємства та період оцінювання мають особливості. Так, щодо інформаційного забезпечення розрізняють статичну та динамічну платоспроможність

Визначення статичної платоспроможності здійснюється на певну дату та є характеристикою здатності підприємства виконувати зобов'язання за рахунок реальних грошових коштів. В основі дослідження динамічної платоспроможності лежить аналіз грошового обороту підприємства, тобто визначення та порівняння обсягів вхідного (надходження коштів) і вихідного (витрачання коштів) грошових потоків підприємства протягом певного періоду часу [15].

Щодо періоду оцінювання ліквідності та платоспроможності виділяють поточну та перспективну платоспроможність.

Поточна (фактична) платоспроможність визначає наявність у підприємства грошових коштів та їх еквівалентів для виконання розрахунків за поточною кредиторською заборгованістю на певну дату або впродовж періоду оцінки. Перспективна платоспроможність характеризує здатність підприємства здійснювати виконання платіжних зобов'язань у майбутньому періоді [15].

Залежно від інформаційної бази та періоду аналізу класифікують основні методичні підходи до оцінювання платоспроможності та ліквідності підприємства (рис. 2).

Серед методів проведення оцінювання ліквідності та платоспроможності підприємства найчастіше застосовуваним є коефіцієнтний метод. Цей метод ґрунтується на розрахунку відносних показників ліквідності: коефіцієнта абсолютної ліквідності, коефіцієнта проміжної ліквідності та коефіцієнта загальної ліквідності.

Мних Є. В. і Барабаш Н. С. у своїх дослідженнях щодо оцінювання платоспроможності пропонують використовувати:

- ✦ коефіцієнт абсолютної платоспроможності як відношення суми грошових коштів у національній та іноземній валютах до короткострокових зобов'язань з нормативними межами 0,1–0,2;
- ✦ коефіцієнт термінової платоспроможності, який розраховується як відношення грошових коштів, їх еквівалентів, поточних фінансових інвестицій до короткострокових зобов'язань за платежами (0,25–0,35);
- ✦ коефіцієнт проміжної платоспроможності, який визначається як відношення суми грошових коштів, їх еквівалентів, поточних фінансових інвестицій, реальної короткострокової дебіторської заборгованості до короткострокових зобов'язань за платежами (0,7–0,8);

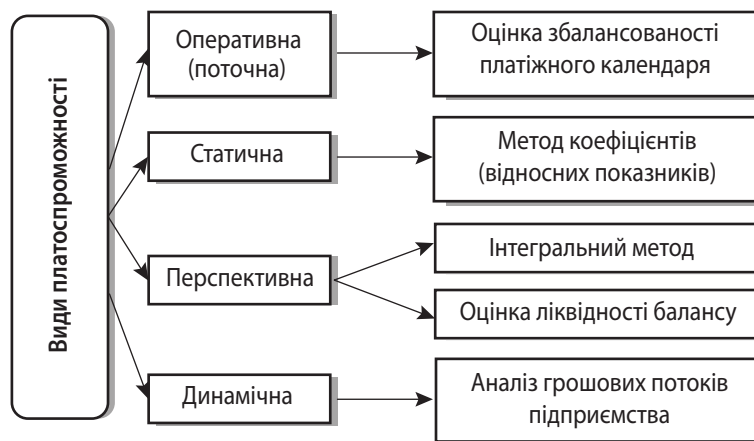

Рис. 2. Методичні підходи до оцінювання платоспроможності ліквідності підприємства

Джерело: складено на основі [16].

- ✦ коефіцієнт загальної платоспроможності, який визначається як відношення суми оборотних активів до короткострокових зобов'язань (2–2,5) [17, с. 203–205].

Недоліком коефіцієнтного аналізу є його статичність, а саме, те, що він проводиться на певну дату за даними поточного балансу підприємства.

За рекомендаціями Шморгун Н. П. і Головка І. В., під час оцінювання ліквідності до складу показників платоспроможності потрібно включати поряд із відносними показниками абсолютний показник оборотних активів або показник величини капіталу підприємства. Цей показник характеризує суму поточних активів, яка сформована за рахунок власного капіталу [див. 18, с. 54]. Для оцінки стійкості підприємства в майбутньому доцільним є порівняння цього показника з аналогічним у конкурентів на ринку.

Для проведення комплексної оцінки платоспроможності підприємства науковцями запропоновано застосовувати інтегральний метод, який засновано на побудові загального інтегрального показника.

Існує метод оцінювання платоспроможності відповідно до складеного платіжного календаря, де показуються надходження грошових коштів відповідно до джерел їх формування, а також відображаються за визначений час строкові зобов'язання [19]. Такий метод застосовується всередині підприємства, коли на підставі сформованого платіжного календаря підприємство може коригувати платіжні можливості, чого не можна зробити, якщо застосовувати коефіцієнтний аналіз.

Розповсюдженим серед науковців і практиків є метод аналізу ліквідності балансу, що полягає в порівнянні згрупованих активів за ступенем їх ліквідності, які розміщені в порядку зменшення ліквідності, із зобов'язаннями за пасивом, які згруповані за термінами їх погашення та розміщені в порядку зростання цих термінів [20].

Активи підприємства можна поділити відповідно до їх ліквідності на групи:

- ✦ А1 – найбільш ліквідні активи, що являють собою грошові кошти на поточних рахунках підприємства, у касі, цінні папери, кошти на валютному рахунку, тобто ті кошти, які можуть бути використані для поточного розрахунку миттєво;
- ✦ А2 – активи швидкої реалізації (для яких потрібен час, щоб перетворити їх у кошти, вони мають різну ліквідність);
- ✦ А3 – активи із повільною реалізацією (найменш ліквідні), до яких включають запаси та витрати;
- ✦ А4 – активи, що важко реалізуються, які використовуються в діяльності підприємств протягом значного часу.

Пасиви підприємства класифікують відповідно до строків погашення зобов'язань у порядку зростання:

- ✦ П1 – заборгованість кредиторів та інші короткострокові пасиви;
- ✦ П2 – короткострокові пасиви;
- ✦ П3 – довгострокові пасиви;
- ✦ П4 – постійні пасиви (власний капітал).

Баланс буде ліквідним, якщо виконати такі умови: найбільш ліквідні активи перевищують короткострокові пасиви або дорівнюють їм; активи, що швидко реалізуються, дорівнюють короткостроковим пасивам або більші за них; активи, що реалізуються повільно, дорівнюють довгостроковим пасивам або більші за них; активи, що важко реалізуються, менші за постійні пасиви [21].

Деякі автори пропонують проводити аналіз платоспроможності та ліквідності підприємства методом, що включає в сукупності зовнішній і внутрішній аналіз. Представником такого методу аналізу є Лахтіонова Л. А., яка у своїх дослідженнях чітко виділила ознаки, які мають досліджуватися під час зовнішнього та внутрішнього аналізу. Також автор-

ка запропонувала проводити оцінку платоспроможності та ліквідності паралельно. Вона пропонує здійснювати оцінку в зовнішньому фінансовому аналізі з використанням головного показника зовнішнього коефіцієнта платоспроможності, який визначається на основі співвідношення грошових коштів (без їх еквівалентів) з поточними зобов'язаннями і характеризує частку поточних зобов'язань, яку підприємство може погасити в поточний момент. Платоспроможність у внутрішньому фінансовому аналізі характеризується можливістю підприємства здійснювати наявними грошовими коштами всі необхідні платежі в момент здійснення господарської операції, сплатити всі прострочені зобов'язання, оперативні зобов'язання протягом 30 днів та покрити 5–10% поточних зобов'язань, термін сплати яких настає після 30 днів з моменту проведення аналізу [22, с. 10].

Аналізуючи методи оцінювання ліквідності та платоспроможності підприємства, можна зазначити, що ліквідність ще не означає платоспроможності. Якщо під час оцінки фінансового стану підприємства в поточних активах будуть значною мірою присутні неліквідні активи та короткострокова заборгованість, то говорити про задовільний рівень платоспроможності не слід. Підприємство тільки тоді є платоспроможним, якщо його загальні активи більші за обсягом, ніж поточні.

ВИСНОВКИ

Отже, для забезпечення достатнього рівня ліквідності та платоспроможності підприємства необхідним є проведення якісного оцінювання за використання найбільш оптимального методу аналізу, що сприятиме прийняттю виважених управлінських рішень щодо управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства, головним завданням якого є забезпечення достатнього обсягу грошових коштів для погашення поточних зобов'язань підприємства. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Легченко О. А. Управління платоспроможністю промислових підприємств : автореф. дис. ... канд. екон. наук. : 08.00.04. Запоріжжя, 2010. 24 с.
2. Базецька Г. І., Суботовська Л. Г., Ткаченко Ю. В. Фінанси підприємства: планування та управління у виробничій сфері : навч. посіб. Харків : ХНАМГ, 2012. 292 с.
3. Непочатенко О. О., Мельничук Н. Ю. Фінанси підприємств : підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2013. 504 с.
4. Сирота В. С. Корпоративна соціальна відповідальність в системі економічної безпеки підприємств : дис. ... канд. екон. наук : 21.04.02. Київ, 2016. 217 с.
5. Фролова Т. О. Фінансовий аналіз : навч.-метод. посіб. Київ : Вид-во Європейського ун-ту, 2005. 252 с.
6. Харченко О. С. Управління платоспроможністю в системі фінансової безпеки підприємств : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. Київ, 2015. 253 с.

7. Солотва В. Сутність платоспроможності підприємства. *Фінанси України*. 2010. № 1. С. 116–120.
8. Стасюк Л. Аналіз показників ліквідності та платоспроможності на прикладі ПАТ «ХЗКПУ «Пригма-Прес». *Галицький економічний вісник*. 2014. Т. 44. № 1. С. 154–161. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/5171/2/GEB_2014v44n1_Liliya_Stasyuk-Analysis_of_liquidity_154-161.pdf
9. Тарасенко Н. В. Економічний аналіз діяльності промислового підприємства : навч. посіб. Київ : Алерта, 2003. 486 с.
10. Бланк І. О. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. Київ : Ельга, 2008. 724 с.
11. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств : навч. посіб. 2-ге вид. Київ : МАУП, 2004. 288 с.
12. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика : навч. посіб. 2-ге вид. Київ : Центр навчальної літератури, 2011. 328 с.
13. Костырко Р. А. Финансовый анализ : учебное пособие. Харьков : Фактор, 2007. 784 с.
14. Інформаційне забезпечення економічного аналізу. URL: https://pidru4niki.com/12920522/ekonomika/informatsiyne_zabezpechennya_ekonomichnogo_analizu
15. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і допов. Полтава : РВВ ПДАА, 2014. Ч. І. 358 с.
16. Яремик Х. Я. Методичні підходи до оцінювання платоспроможності та ліквідності підприємства. *Ефективна економіка*. 2015. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?op=1&z=4507>
17. Мних Є. В., Барабаш Н. С. Фінансовий аналіз : підручник. Київ : КНТЕУ, 2014. 536 с.
18. Тринька Л. Я., Іванчук (Липчанська) О. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : Алерта, 2014. 768 с.
19. Косова Т. Д., Сіменко І. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2013. 440 с.
20. Бандурка О. М., Коробов М. Я., Орлов П. І., Петрова К. Я. Фінансова діяльність підприємства : підручник. Київ : Либідь, 2003. 384 с.
21. Ярошевська О. В. Методи оцінки ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства. *Стратегія і механізми регулювання промислового розвитку*. 2014. С. 202–219. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/95396/15-Yaroshevskaya.pdf?sequence=1>
22. Лахтіонова Л. А. Аналіз платоспроможності та ліквідності об'єктів підприємницької діяльності : монографія. Київ : КНЕУ, 2010. 657 с.

REFERENCES

- Bandurka, O. M. et al. *Finansova diialnist pidpriemstva* [Financial Activity of the Enterprise]. Kyiv: Lybid, 2003.
- Bazetska, H. I., Subotovska, L. H., and Tkachenko, Yu. V. *Finansy pidpriemstva: planuvannia ta upravlinnia u vyrobnychii sferi* [Enterprise Finance: Planning and Management in the Production Sphere]. Kharkiv: KhNAMH, 2012.
- Bazilinska, O. Ya. *Finansovyi analiz: teoriia ta praktyka* [Financial Analysis: Theory and Practice]. Kyiv: Tsentr navchalnoi literatury, 2011.

- Blank, I. O. *Finansovyi menedzhment* [Financial Management]. Kyiv: Elha, 2008.
- Filimonenkov, O. S. *Finansy pidpriemstv* [Enterprise Finance]. Kyiv: MAUP, 2004.
- Frolova, T. O. *Finansoviy analiz* [Financial Analysis]. Kyiv: Vyd-vo Yevropeiskoho un-tu, 2005.
- "Informatsiine zabezpechennia ekonomichnoho analizu" [Information Provision of Economic Analysis]. https://pidru4niki.com/12920522/ekonomika/informatsiynе_zabezpechennya_ekonomichnogo_analizu
- Kharchenko, O. S. "Upravlinnia platospromozhnistiu v systemi finansovoi bezpeky pidpriemstv" [Management of Solvency in the System of Financial Security of Enterprises]: *dys. ... kand. ekon. nauk* : 08.00.08, 2015.
- Kosova, T. D., and Simenko, I. V. *Finansoviy analiz* [Financial Analysis]. Kyiv: Tsentr navchalnoi literatury, 2013.
- Kostyrko, R. A. *Finansoviy analiz* [Financial Analysis]. Kharkiv: Faktor, 2007.
- Lakhtionova, L. A. *Analiz platospromozhnosti ta likvidnosti ob'ektiv pidpriemnytskoi diialnosti* [Analysis of Solvency and Liquidity of Objects of Entrepreneurial Activity]. Kyiv: KNEU, 2010.
- Lehchenko, O. A. "Upravlinnia platospromozhnistiu promyslovykh pidpriemstv" [Solvency Management of Industrial Enterprises]: *avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk* : 08.00.04, 2010.
- Mnykh, Ye. V., and Barabash, N. S. *Finansoviy analiz* [Financial Analysis]. Kyiv: KNTEU, 2014.
- Nepochatenko, O. O., and Melnychuk, N. Yu. *Finansy pidpriemstv* [Enterprise Finance]. Kyiv: Tsentr navchalnoi literatury, 2013.
- Solotva, V. "Sutnist platospromozhnosti pidpriemstva" [The Essence of the Solvency of the Enterprise]. *Finansy Ukrainy*, no. 1 (2010): 116-120.
- Stasiuk, L. "Analiz pokaznykiv likvidnosti ta platospromozhnosti na prykladi PAT «KhZKPU «Pryhma-Pres»" [Analysis of Liquidity and Solvency Indicators by the Example of PJSC «KhFPEP «Pryhma-Press»]. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*, vol. 44, no. 1 (2014): 154-161. https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/5171/2/GEb_2014v44n1_Liliya_Stasyuk-Analysis_of_liquidity_154-161.pdf
- Syrota, V. S. "Korporativna sotsialna vidpovidalnist v systemi ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv" [Corporate Social Responsibility in the System of Economic Security of Enterprises]: *dys. ... kand. ekon. nauk* : 21.04.02, 2016.
- Tarasenko, N. V. *Ekonomichnyi analiz diialnosti promyslovoho pidpriemstva* [Economic Analysis of the Activity of an Industrial Enterprise]. Kyiv: Alerta, 2003.
- Tiutiunyk, Yu. M. *Finansoviy analiz* [Financial Analysis], part I. Poltava: RVV PDAA, 2014.
- Trynka, L. Ya., and Ivanchuk, (Lypchanska) O. V. *Finansoviy analiz* [Financial Analysis]. Kyiv: Alerta, 2014.
- Yaremyk, Kh. Ya. "Metodychni pidkhody do otsiniuvannia platospromozhnosti ta likvidnosti pidpriemstva" [Methodological Approaches to the Evaluation of Solvency of Enterprise]. *Efektynna ekonomika*, no. 11 (2015). <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?op=1&z=4507>
- Yaroshevska, O. V. "Metody otsinky likvidnosti, platospromozhnosti ta finansovoi stiiikosti pidpriemstva" [Methods of Assessing the Liquidity, Solvency and Financial Stability of the Enterprise]. *Stratehiia i mekhanizmy rehuliuвання promyslovoho rozvytku*. 2014. <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/95396/15-Yaroshevskaya.pdf?sequence=1>

УДК 311.174

JEL: C15; F47; M21

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-4-111-116>

УДОСКОНАЛЕННЯ АНАЛІЗУ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА: ОЦІНКА СЕЗОННИХ КОЛИВАНЬ

©2023 ЛЕВАНДОВСЬКА О. М.

УДК 311.174

JEL: C15; F47; M21

Левандовська О. М. Удосконалення аналізу діяльності підприємства: оцінка сезонних коливань

Аналіз діяльності підприємства дозволяє встановити особливості діяльності певного суб'єкта господарювання відповідно до зовнішніх і внутрішніх чинників його діяльності. Тому знання про методи визначення та вимірювання сезонних коливань, методи прогнозування попиту та шляхи вирішення проблем, пов'язаних із залежністю від сезону, є дуже важливими. Встановлено, що діяльність виробничих підприємств, а саме, підприємств з виробництва будівельних матеріалів, мають певні особливості. Вивчення діяльності приватного підприємства в сучасних умовах господарювання спонукало до проведення дослідження в частині оцінки впливу структурних факторів на обсяги експорту продукції. Доведено, що підприємства, які здійснюють експортну діяльність керамічною плиткою, піддаються дії впливу сезонних факторів. Наявність динамічних коливань попиту вимагає від підприємств знань та вмінь використовувати наукові методи аналізу сезонності. Відмічено різні підходи до вибору системи статистичних показників щодо оцінки структурних змін випуску продукції в динаміці. Підтверджено доцільність застосування індексного методу, зокрема індексів сезонності, з метою виміру впливу сезонних коливань на обсяг експорту керамічної плитки. Визначено алгоритм оцінки сезонних компонент на обсяг експорту керамічної плитки. Наведено графічно розмір експортно-імпортних операцій на ринку керамічної плитки протягом 2016–2019 рр.; сезонну хвилю експорту керамічної плитки виробничим підприємством та індекс сезонності. Здійснено оцінку сезонних коливань експорту керамічної плитки виробничим підприємством за щомісячними даними протягом 2018–2022 рр. Розраховано систему показників на основі індексів сезонності: амплітуда коливань, середнє лінійне та середнє квадратичне відхилення з метою вимірювання дії сезонних коливань. Запропоновано ефективні методи удосконалення аналізу діяльності підприємства. Встановлено необхідність використання виявлених тенденцій у прогнозуванні виробничих показників підприємства.

Ключові слова: сезонні коливання, аналіз діяльності підприємства, індекс сезонності.

Рис.: 3. **Табл.:** 1. **Формул.:** 4. **Бібл.:** 10.